

تحلیل محتوای بیانات مقام معظم رهبری (مدظله) و ارائه الگوی نظری ایشان در باب آماده‌سازی جامعه زمینه‌ساز ظهور با استفاده از روش تحقیق کیفی داده بنیاد

جواد زروندی^۱، محمد رحمانی^۲، نفیسه زروندی^۳

تاریخ دریافت: ۹۸/۱۱/۵ تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۲/۲۶

چکیده

ظهور و جامعه زمینه‌ساز ظهور هم ابعاد فردی را شامل می‌شود و هم ابعاد اجتماعی را، این‌که ما به عنوان جامعه اسلامی چه هدف و آرمانی را برای خود در پیش گرفته‌ایم و چه هدفی را باید در این موضوع در پیش بگیریم، موضوع بسیار مهم و حائز اهمیت می‌باشد که نیاز به تحقیقات و پژوهش‌های فراوان از سوی متفکران و صاحب‌نظران جامعه دارد. مقام معظم رهبری (مدظله) به عنوان رهبر و الگوی جامعه اسلامی و تالی تلو معصوم علیه‌السلام، بیانات مهمی در این باب در زمان‌های حساس و به فراخور موضوع داشته‌اند که محققان در پژوهش حاضر سعی کردند که به منظومه فکری ایشان در باب آماده‌سازی جامعه زمینه‌ساز ظهور دست یابند؛ از این روی پژوهش باهدف تحلیل محتوای بیانات مقام معظم رهبری (مدظله) و ارائه الگوی نظری ایشان در باب آماده‌سازی جامعه زمینه‌ساز ظهور انجام پذیرفته است. از همین روی چون در این باب تئوری از قبل تعیین شده نبود، با استفاده از روش تحقیق داده بنیاد که از نوع پژوهش‌های استقرایی و اکتشافی می‌باشد و نیز با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا به کدگذاری‌ها و مقوله‌بندی‌ها پرداخته و در نهایت از طریق پست الکترونیکی و یا به صورت حضوری، در اختیار خبرگان و صاحب‌نظران قرار داده و مورد تأیید آنها واقع شده است، در این راستا سعی بر آن بوده که کلیه رهنمودها و بیانات منتشر شده از سوی ایشان درباره موضوع آماده‌سازی جامعه زمینه‌ساز ظهور، از طریق سایت رسمی ایشان و نرم‌افزار حدیث ولایت، مورد بررسی واقع شود.

۱. استادیار گروه معارف، دانشگاه علوم و فنون هوایی شهید ستاری تهران (نویسنده مسئول).
(javadzarvandi@gmail.com)

۲. دانشیار گروه فقه عبادی، جامعه المصطفی العالمیه، قم، ایران. (mzarvandi2@gmail.com)

۳. دکتری الهیات رشته دین‌پژوهی، دانشگاه ادیان و مذاهب، قم، ایران. (nafisezarvandi@gmail.com)

پژوهش نشان داد که داشتن روحیه انتظار، کار و تلاش، لزوم عمل کردن فرد فرد انسان‌ها به ویژه جوانان به وظایف، مبارزه با بی‌عدالتی و مبارزه با ظلم در دنیا، کمک همه انسان‌ها، اخلاص، اعمال مؤمنانه و... جزء مؤلفه‌های اصلی الگوی نظری ایشان در باب آماده‌سازی جامعه زمینه‌ساز ظهور می‌باشند. بنابراین با توجه به نتایج پژوهش می‌توان بیان داشت که جامعه ما باید علاوه بر پرداختن به امور نظری در این باره به اقدامات و راهکارهای عملی در راه دستیابی هر چه بیشتر به اهداف ذکر شده در جامعه اسلامی گام بردارد. واژگان کلیدی: تحلیل محتوا، مقام معظم رهبری (مدظله)، آماده‌سازی جامعه زمینه‌ساز ظهور، روش داده بنیاد.

مقدمه

ظهور و آماده‌سازی فرد و اجتماع برای زمینه‌سازی ظهور کاری بس عظیم و سترگ می‌باشد، انتظار در لغت به معانی چشم به راه بودن، دیده‌بانی و نوعی امید به آینده بستن است و منتظر کسی است که از وضع موجود راضی نیست و برای وضع بهتری در تلاش است. بنابراین، فردی که انتظار آمدن کسی را می‌کشد، خود را مهبیای دیدارش می‌کند.

انتظار فرج، انتظار ظهور امامی است که جهان را پر از عدل و داد خواهد کرد و ظلم و ستم را از پهنه گیتی ریشه‌کن خواهد ساخت، از این رهگذر انسان‌ها را طالب و خواهان عدالت، دشمن ستم و ستمگر می‌سازد. آماده‌سازی جامعه و خود برای ظهور با این نقش تربیتی و سازنده‌ای که دارد طبعاً از همه عبادت‌های فردی و اجتماعی هم برتر و بالاتر خواهد بود. زیرا چنین عبادتی عبارتست از ایمان استوار به امامت حضرت ولی عصر علیه السلام که همه اعتقادهای اساسی را از یکتائی خدا و رسالت پیامبر صلی الله علیه و آله، پیشوائی ائمه معصومین علیهم السلام و دیگر عقاید اسلامی را در بر می‌گیرد. (مولوی نیا، بی‌تا)

در حال حاضر در جامعه ما علیرغم مباحث شعاری بسیار درباره دین، توجه زیاد به مسائل اسلامی به معنای واقعی کمتر دیده می‌شود، این در حالی است که این مهم بارها در سخنان مقام معظم رهبری (مدظله) مورد تأکید قرار گرفته است که اجتماع به سمت مبانی دینی و اسلامی به معنای واقعی روی آورده و افراد جامعه اسلامی توجه به مقوله معنویت را نیاز اساسی خود در عصر حاضر بدانند. بنابراین اگر در جامعه ما بحث معنویت براساس آموزه‌های دین مبین اسلام به طور جدی در عمل اجرا شود، زمینه‌های رشد فرد فرد انسان او در نهایت اجتماع فراهم می‌شود، به همین ضرورت این پژوهش به تحلیل محتوای بیانات مقام معظم رهبری (مدظله) در باب جامعه زمینه‌ساز ظهور و انتظار می‌پردازد و سوال اصلی پژوهش این می‌باشد که الگوی نظری معظم له در باب آماده‌سازی جامعه زمینه‌ساز ظهور کدام است؟ و

چون در این باب تئوری از قبل تعیین شده‌ای وجود ندارد با استفاده از روش تحقیق داده بنیاد که از نوع پژوهش‌های استقرایی و اکتشافی می‌باشد و نیز با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا این مهم صورت می‌پذیرد.

روش‌شناسی پژوهش

نظریه داده بنیاد عبارت است از فرایند ساخت یک نظریه مستند و مدون، از طریق گردآوری سازمان یافته داده‌ها و تحلیل استقرایی مجموعه داده‌های گردآوری شده، به منظور پاسخگویی به پرسش‌های نوین، در زمینه‌هایی که فاقد مبانی نظری کافی برای تدوین هر گونه فرضیه و آزمون آن هستند. (منصوریان، ۱۳۸۶: ۵)

هدف اصلی نظریه پردازان تئوری داده بنیاد، یافتن روشی برای تولید نظریه یا تدوین مدل مفهومی حین یک فعالیت تحقیقاتی است زیرا بسیاری از جامعه‌شناسان، روان‌شناسان و محققان علوم اجتماعی ناگزیر از مفهوم‌سازی در این حوزه هستند. (مهرابی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۲)

در روش‌شناسی نظریه داده بنیاد، کشف یا تولید نظریه یا ارائه الگو بر مبنای حقایق و واقعیات موجود و از طریق جمع‌آوری نظام‌مند داده‌ها و با مدنظر قرار دادن همه جوانب - بالقوه - مرتبط با موضوع تحقیق انجام می‌گیرد. داده‌های جمع‌آوری شده سیر تکاملی خود را تا رسیدن به تئوری، به صورت مرحله‌ای طی می‌کنند. تحلیل داده‌هایی که به منظور تکوین نظریه گردآوری می‌شوند، با استفاده از رمزگذاری نظری^۱ انجام می‌شود. در این شیوه، ابتدا رمزهای مناسب به بخش‌های مختلف داده‌ها اختصاص می‌یابد. این رمزها در قالب مفهوم تعیین می‌شوند که آن را رمزگذاری باز^۲ می‌نامند. سپس پژوهشگر با اندیشیدن درباره ابعاد متفاوت این مقوله‌ها و یافتن پیوندهای میان آنها به رمزگذاری محوری^۳ اقدام می‌کند. (مهرابی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۳)

این تئوری برخاسته از داده‌ها - نظریه بنیادی - یک روش پژوهشی استقرایی و اکتشافی است که به پژوهشگر در حوزه‌های موضوعی گوناگون امکان می‌دهد به جای اتکا به تئوری‌های موجود و از پیش تعیین شده خود به تدوین تئوری و گزاره اقدام کند. اگرچه هر یک

1. Theoretical Coding
2. Open Coding
3. Axial Coding

از رویکردهای مختلف برای تفسیر داده‌ها اهمیت متفاوتی قائل اند، تفسیر داده‌ها - مفاهیم - در قلب پژوهش کیفی جای دارد. به همین دلیل در روش نظریه داده بنیاد - به عنوان روشی کیفی - تفسیر داده‌ها، نقش اصلی و محوری در فرایند تحقیق ایفا می‌کند. بنابراین نظریه داده بنیاد در عین این‌که ابزاری برای ایجاد نظریه است، تکنیکی برای انجام پژوهش‌های کیفی محسوب می‌شود (لقمان نیا و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۸) که با مجموعه منظمی از رویه‌ها، به پژوهشگر امکان توسعه یک نظریه بنیادین برخاسته از استقرا درباره یک پدیده را می‌دهد. در جریان مراحل رمزگذاری این تحقیق، پژوهشگر با استفاده از نمونه‌گیری نظری^۱ و با توجه به مفاهیم پدیدار شده از دل داده‌ها، به گردآوری داده‌ها درباره افراد، رخدادها و موقعیت‌های مختلفی می‌پردازد که تصویر غنی‌تری از مفاهیم و مقوله‌های حاصل، فراهم خواهند کرد. سرانجام با رمزگذاری انتخابی مقوله‌ها پالایش می‌شوند و با این فرایندها در نهایت، چارچوبی نظری پدیدار می‌شود. (استراوس و کوربین، ۱۳۸۷: ۲۴ و ۵۸ با اندکی تغییر)

در تحلیل داده‌ها از سه نوع کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده می‌شود. در کدگذاری باز بعد از هر مصاحبه و بازنویسی متن داده‌ها می‌بایست دو الی سه بار مرور شود و جهت اطمینان کامل از محک کامل داده‌ها با استفاده از روش حداکثری کدگذاری متن‌ها خط به خط بررسی شده، به هرکدام از حوادث، ایده‌ها و موقعیت‌ها، نامی که نشانه آن پدیده و جایگزینی برای آن باشد به آن داده شود و با ادغام کدهای مشابه تعداد آن‌ها تقلیل پیدا کند. در مرحله بعد ضمن استفاده از روش کدگذاری محوری با گروه‌بندی و ادغام مفاهیم که هم‌گرایی معنایی دارند، تعدادی مقوله محوری استخراج می‌گردد و در مرحله بعد در کدگذاری انتخابی مقوله‌های شناسایی شده زیر مجموعه تعدادی محدود از مقوله اصلی قرار می‌گیرند و فرایند کدگذاری طی فرایندی مشخص، اجرا می‌شود. (بهادری، ۱۳۹۷)

روش تحقیق حاضر، شامل تحلیل محتوای کمی و کیفی می‌باشد. در بخش اول یعنی تحلیل محتوای کمی، واژگان مهم و کلیدی و نیز مقدار فراوانی آن‌ها با توجه به متون مورد نظر، احصاء گردیده و مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. بخش دوم یعنی تحلیل محتوای کیفی، بر رهیافت نظام‌مند استراوس و کوربین (۱۹۹۸) برای نظریه‌مبنایی تأکید دارد که در آن، تحلیل داده‌ها بر گام‌های کدگذاری شامل کدگذاری‌های باز، محوری و انتخابی استوار می‌باشد. کدگذاری‌ها و مقوله‌بندی‌های ذکر شده، با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا به دست آمده است

و در نهایت، از طریق پست الکترونیک و یا به صورت حضوری، در اختیار خبرگان و صاحب نظران قرار گرفته و مورد تأیید آنها واقع شده است.

در این پژوهش، سعی بر آن بوده که کلیه رهنمودها و سخنرانی‌های منتشر شده از سوی حضرت آیت الله خامنه‌ای (مدظله) درباره موضوع آماده‌سازی جامعه زمینه‌ساز ظهور، از طریق سایت رسمی ایشان و نرم‌افزار حدیث ولایت، مورد بررسی واقع شده است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

به منظور تحلیل هرچه دقیق‌تر بیانات و آثار مقام معظم رهبری در باب موضوع آماده‌سازی جامعه زمینه‌ساز ظهور، ابتدا مفاهیم مرتبط با این موضوع، با کمک نرم‌افزار مکس کیودا، استخراج گردیده و محتوای آن به صورت کمی و کیفی مورد تحلیل قرار گرفته است. تحلیل محتوا به دنبال این بود که میزان تأکیدات رهبری معظم در ارتباط با موضوع را بررسی نماید. در تحلیل محتوا، مفاهیم و کلمات کلیدی مربوط با بحث، به گونه‌ای انتخاب و احصاء گردید تا بتواند تمام مفاهیم بیان شده را به طور کامل پوشش دهد. با استفاده از سایت Khamenei.ir و نرم‌افزار حدیث ولایت، ۳۸۰ صفحه متن مرتبط با موضوع از بیانات ایشان در نیمه شعبان و در باب انتظار از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۸ هجری شمسی مشخص و جمع‌آوری گردید. بسیاری از صفحات به دست آمده، با یکدیگر تشابه و تکرار داشتند. به همین خاطر مورد پالایش قرار گرفتند و در نهایت میزان متون به ۲۰۰ صفحه تقلیل یافت.

جستجوی مفاهیم و متن کاوی در پیام‌ها، بیانات، آثار و سخنرانی‌های معظم له با کمک نرم‌افزار MAXQDA12 صورت گرفت. به منظور تحلیل محتوی کیفی، ابتدا مجموعه سخنرانی‌ها، بیانات و پیام‌های رهبری معظم، سطر به سطر بررسی گردید و در نهایت، مفهوم‌پردازی و سپس مقوله‌بندی شد. هم‌چنین نویسندگان با توجه به خصوصیات مشترک و ارتباط مفهومی و نیز میزان مشابهت میان کدهای باز، توانستند مفاهیم و مقولات را تعیین نمایند که در جداول ذیل نشان داده شده است.

کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز
۱. روحیه انتظار، یکی از بزرگ‌ترین دریچه‌های فرج برای جامعه‌ی اسلامی	۱. تمدن اسلامی یعنی تمدن دوران ظهور	۱. برافراشته نمودن و سربلندی تمدن اسلامی در سراسر زمین
		۲. برقراری انقلاب بزرگ تاریخی برای آن هدف
	۲. پیام انقلاب اسلامی این است که بشریت چشم انتظار مهدی موعود است	۳. دنیای دوران امام زمان <small>علیه السلام</small> ، دنیای سرشار از عدالت و پاکی و راستی و معرفت و محبت

کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی
۴. زندگی بشر، از دوران امام زمان <small>عجله</small> به بعد است که بشر در آن جا به عظمت‌های زیادی نائل خواهد شد		
۵. زندگی حقیقی انسان در این عالم، مربوط به دوران بعد از ظهور امام زمان <small>عجله</small> است	۳. موضوع امام زمان <small>عجله</small> ، نه مخصوص شیعه و نه حتی مخصوص مسلمین است. بلکه انتظاری در دل همه ملت‌های عالم است	
۶. حکومت آینده حضرت مهدی موعود <small>عجله</small> ، یک حکومت مردمی به تمام معناست	۴. امام زمان <small>عجله</small> ، به تنهایی دنیا را پر از عدل و داد نمی‌کند بلکه با تکیه به مردم بنای عدل الهی را در سرتاسر عالم استقرار می‌بخشد	
۷. هیچ وقت نمی‌شود گفت که سال‌ها مانده است که این اتفاق بیفتد، هیچ وقت هم نمی‌شود گفت که این حادثه نزدیک است		۲. ظهور یعنی آینده قطعی بشریت
۸. ظهور، آینده قطعی شماس است	۵. اعتقاد به حضرت مهدی <small>عجله</small> یک آرمان والاست که در آن هیچ شکی نیست	
۹. تأکید بر هدایت‌های امام زمان <small>عجله</small> در فراهم شدن شرایط ظهور		
۱۰. وجود امدادهای غیبی در ایجاد شرایط ظهور		
۱۱. یاد امام زمان <small>عجله</small> یادآور قطعی بودن حق و عدل		
۱۲. ممکن است کسانی آن دوران را درک نکنند اما بلاشک آن دوران وجود دارد	۶. بدانیم که یک حادثه بزرگ واقع خواهد شد و همیشه منتظر باشید	
۱۳. اعتقاد به امام زمان <small>عجله</small> به ما می‌آموزد که عاقبت ظالمان، قطعاً طلوع خورشید است		
۱۴. انتظاری که از آن سخن گفته‌اند، فقط نشستن و اشک ریختن نیست		
۱۵. اعتقاد به امام زمان <small>عجله</small> ، مخالف با معنای گوشه‌گیری	۷. انتظار سکون نیست	
۱۶. نبودن آسایش و راحت‌طلبی و عافیت قبل از فرج		

کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی
۱۷. انتظار، نشستن برای این که کار به خودی خود صورت بگیرد، نیست	۸. انتظار حرکت است	
۱۸. انتظار فرج یعنی کمر بسته بودن		
۱۹. باید به دنبال آرمان ظهور، عمل بیاید	۹. دوران ظهور، یک حرکت دفعی نیست؛ بلکه آن جا یک مسیر است	۵. لزوم عمل کردن به وظایف در محیط های جامعه، کشور و جهان
۲۰. انتظار یعنی شاد کردن دل امام زمان <small>علیه السلام</small> در عمل	۱۰. میسر نبودن اصلاح ما تنها با عمل فردی	
۲۱. باید اهل عمل به آن چیزی باشیم که دل آن بزرگوار را شاد می کند		
۲۲. انتظار، مستلزم صلاح و عمل		
۲۳. نقش مهم همه مردم در دوران ظهور و حکومت مهدوی	۱۱. نقش فعال و مؤثر تک افراد در فراهم نمودن شرایط ظهور	۶. موظف بودن جوانان، به عمل به وظایف براساس بصیرت، معرفت، نگرش جهانی و روشن بینی
۲۴. نقش مؤثر جوانان در شکل گیری حکومت مهدوی		
۲۵. منتظر امام زمان <small>علیه السلام</small> باید در جهتی که حکومت امام زمان <small>علیه السلام</small> تشکیل خواهد شد، زندگی کند	۱۲. جامعه ای می تواند پذیرای مهدی موعود <small>علیه السلام</small> باشد که در آن آمادگی و قابلیت باشد، و الا مثل انبیا و اولیای طول تاریخ می شود	۷. انتظار یعنی نزدیک شدن به ویژگی هایی که در دوران ظهور متوقع است
۲۶. انتظار یعنی برپایی حق و حاکم کردن عدل در زندگی مردم و بلند نمودن پرچم توحید و بنده واقعی خدا نمودن انسان ها	۱۳. امام زمان <small>علیه السلام</small> ، رمز عدالت	۸. سرباز امام زمان <small>علیه السلام</small> باید خود را برای مبارزه با بی عدالتی در دنیا آماده کند
۲۷. اگر امام شما که مأمور به ایجاد عدالت و استقرار عدالت در کل جهان است، امروز ظهور بکند، باید من و شما آماده باشیم		
۲۸. برقراری صلح و امنیت کامل در مقیاس عالم	۱۴. امام زمان <small>علیه السلام</small> ، مظهر قسط الهی در روی زمین	۹. انتظار می گوید که هر حرکت عدالت خواهانه ای، در جهت گردش طبیعی این عالم است
۲۹. تلاش در جهت اهداف اولیای الهی		
۳۰. نبودن هیچ شکل از ظلم و ستم در دوران ظهور	۱۵. مهدی موعود <small>علیه السلام</small> منجی بزرگ مبارزه کننده با تمام مراکز قدرت و فساد بین المللی	۱۰. ضرورت آمادگی سرباز امام زمان برای مبارزه با ظلم در دنیا
۳۱. مبارزه امام زمان <small>علیه السلام</small> با ظلم و تبعیض و زورگویی در دنیا		

کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز
۱۱. مهدی موعود <small>علیه السلام</small> با کمک همه انسان‌ها سیطرهٔ ظلم را از بین می‌برد	۱۶. انتظار فرج یعنی انتظار دست قاهر قدرتمند الهی برای از بین بردن سیطرهٔ ظلم با کمک همه انسان‌ها ۱۷. عقیده به امام زمان <small>علیه السلام</small> ، هم در باطن فرد، هم در حرکت اجتماع، چنان تأثیر عظیمی دارد که بشر، هرگز تسلیم و مرعوب نمی‌شود	۳۲. معتقدین به ظهور ولی عصر <small>علیه السلام</small> می‌دانند که قطعاً این خورشید طلوع خواهد کرد
		۳۳. مسیر امروز تاریخ، مسیر ظلم، سلطه‌گری و سلطه‌پذیری است
		۳۴. امروز یک عده در دنیا سلطه‌گرند، یک عده سلطه‌پذیرند ۳۵. اعتقاد به مهدویت، دربردارنده درس‌های مهم
۱۲. منتظر واقعی باید خود را به توحید، اخلاص و عبودیت خدا نزدیک کند	۱۸. انتظار یعنی برپایی حق و بلند نمودن پرچم توحید و بندهٔ واقعی خدا نمودن انسان‌ها	۳۶. ملتی که به خدا و مدد الهی متکی است، هرگز تسلیم و مرعوب نمی‌شود
۱۳. فعال‌تر و خلاق‌تر و آفریننده‌تر شدن اندیشه و عقول بشر، بیشتر از همیشه، در دوران ظهور	۱۹. تأکید بر مطالعه و دقت بر دوران موعود آخرالزمان و انجام گرفتن بحث‌های مفیدی پیرامون آن	۳۷. زمینه‌سازی ظهور، وابسته به عزم و معرفت امروز من و شماست
۱۴. انتظار واقعی از احساس بیهودگی و گیج و گمی نسبت به آینده جلوگیری می‌کند	۲۰. یاد امام زمان <small>علیه السلام</small> نشان‌دهندهٔ این است که خورشید طلوع خواهد کرد	۳۸. انتظار، یعنی دل سرشار از امید بودن نسبت به پایان راه زندگی بشر
		۳۹. مأیوس شدن انسان‌ها در امواج متراکم ظلمت و ظلم
		۴۰. ناامید نشدن معتقدین به ظهور ولی عصر <small>علیه السلام</small>
		۴۱. این انتظار، امیدبخش و نیروبخش است.
۱۵. امید بزرگ یعنی نزدیک‌تر شدن جهان به دوران آرمانی مهدی موعود <small>علیه السلام</small>	۲۱. روحیه انتظار، یکی از بزرگ‌ترین دریچه‌های فرج برای جامعه اسلامی	۴۲. انتظار به معنای بی‌صبری کردن و پا به زمین کوبیدن و چرا دیر شد و چرا نشد و مانند اینها نیست
		۴۳. تبریک عید نیمه شعبان یعنی امیدواری به آینده و درست نقطهٔ مقابل آن چیزی است که دشمن می‌خواهد به وجود بیاورد
		۴۴. روز نیمه شعبان، روز عید بزرگ یعنی عید امید و عید انتظار فرج و گشایش
		۴۵. امید حاصل از انتظار، به بازوان قوت می‌بخشد، به دل‌ها نور می‌دهد

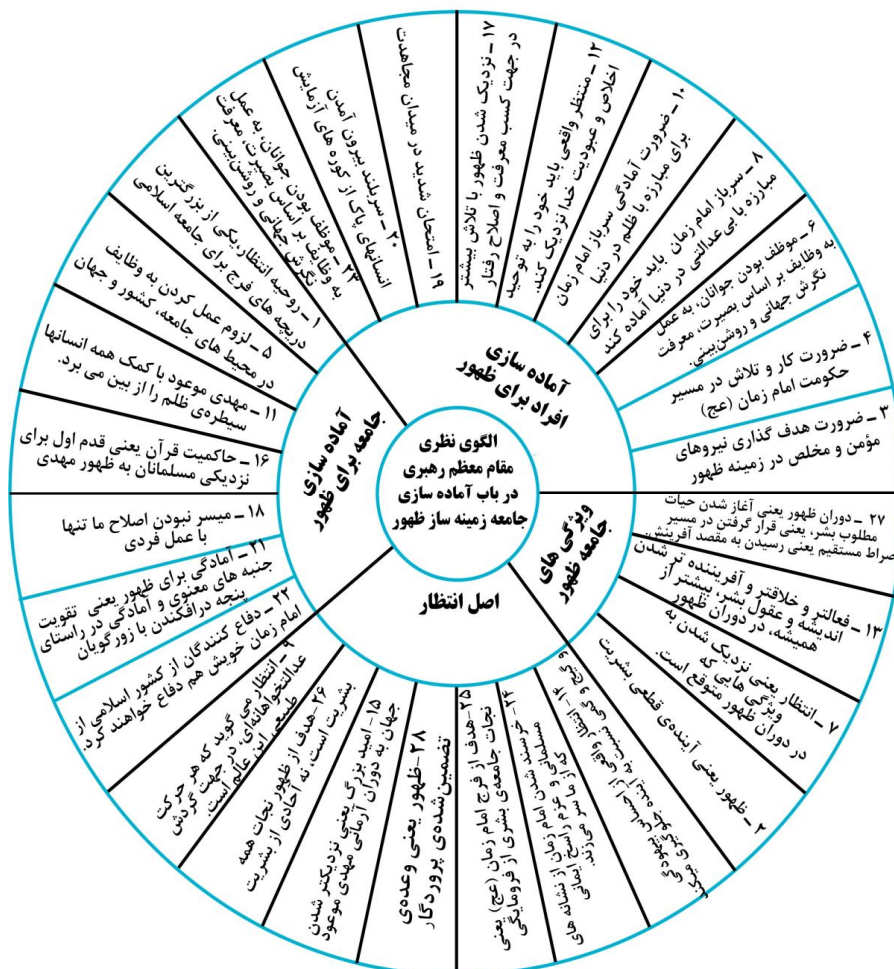
کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی
۴۶. آماده‌سازی زمینه ظهور با حاکمیت قرآن و اسلام	۲۲. آمادگی ظهور عبارت است از عمل کردن به احکام اسلامی و حاکمیت قرآن و اسلام	۱۶. حاکمیت قرآن یعنی قدم اول برای نزدیکی مسلمانان به ظهور مهدی <small>علیه السلام</small>
۴۷. نزدیک شدن به سمت صلاح یعنی نزدیک شدن ظهور	۲۳. انتظار مصلح بزرگ نیازمند آماده کردن زمینه‌های صلاح در خود	۱۷. نزدیک شدن ظهور با تلاش بیشتر در جهت کسب معرفت و اصلاح رفتار
۴۸. هر چه ما کار خیر و اصلاح درونی خود و تلاش برای اصلاح جامعه انجام بدهیم آن عاقبت را دائماً نزدیک‌تر می‌کنیم		
۴۹. نزدیک شدن ظهور، دست خود ماست، اگر ما خودمان را به صلاح نزدیک کنیم، آن روز نزدیک خواهد شد		
۵۰. انتظار، مستلزم صلاح و عمل	۲۴. انتظار یعنی آمیدی در دل بنی آدم که تاریخ بشریت به سمت صلاح حرکت می‌کند	۱۸. میسر نبودن اصلاح ما تنها با عمل فردی
۵۱. انتظار یعنی اصلاح خودمان		
۵۲. خودسازی، لازمه انتظار	۲۵. انتظار یعنی آماده شدن برای سربازی امام زمان <small>علیه السلام</small>	۱۹. امتحان شدید در میدان مجاهدت
۵۳. آماده‌سازی خویشتن، عنصر مهم انتظار است		
۵۴. امتحان سخت از همه آحاد بشریت		
۵۵. انتظار یعنی تحت فرمان امام زمان بودن		
۵۶. تأکید بر رابطه قلبی و معنوی بین آحاد مردم و امام زمان <small>علیه السلام</small>	۲۶. ارتباط معنوی و قلبی میان مردم و امام زمان <small>علیه السلام</small> سبب زنده نگه داشتن امید و انتظار به طور دایم در دل انسان می‌شود	۲۰. سربلند بیرون آمدن انسان‌های پاک از کوره‌های آزمایش
۵۷. لزوم آماده‌سازی جوانان برای این حرکت عظیم	۲۷. تأکید بر آمادگی نیروهای مؤمن و مخلص	۲۱. آمادگی برای ظهور یعنی تقویت جنبه‌های معنوی و آمادگی در راستای پنجه درافکندن با زورگویان
۵۸. تلاش برای آماده‌سازی زمینه برای دوران ظهور		
۵۹. انتظار یعنی مترصد بودن	۲۸. انتظار فرج یعنی خود را از همه جهت آماده کردن برای آن هدفی که امام زمان <small>علیه السلام</small> برای آن هدف قیام خواهد کرد	
۶۰. انسان مؤمن و منتظر، آن‌کسی است که در حال «آماده‌باش» است		
۶۱. بزرگ‌ترین وظیفه منتظران امام زمان <small>علیه السلام</small> ، آمادگی برای ظهور		
۶۲. انتظار یعنی آماده‌باش دائمی انسان‌ها		

کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری انتخابی
۶۳. شهدای ما با فدا کردن جان خودشان آن روز را نزدیک کردند	۲۹. آن نسلی که برای انقلاب فداکاری کردند، با فداکاری‌های خودشان آینده ظهور را نزدیک‌تر کردند	۲۲. دفاع‌کنندگان از کشور اسلامی از امام زمان <small>علیه السلام</small> هم دفاع خواهند کرد.
۶۴. یکی از مصادیق منتظران حقیقی کسانی‌اند که در دوران دفاع مقدس، در صفوف دفاع مقدس شرکت می‌کردند		
۶۵. کسانی که در مقابل چرب و شیرین دنیا خود را می‌بازند و زانوان‌شان سست می‌شود، منتظر واقعی امام زمان <small>علیه السلام</small> به حساب نمی‌آیند	۳۰. سربازی مهدی موعود <small>علیه السلام</small> نیازمند خودسازی و آگاهی و روشن‌بینی	۲۳. موظف بودن جوانان، به عمل به وظایف براساس بصیرت، معرفت، نگرش جهانی، روشن‌بینی
۶۶. ما آن وقتی می‌توانیم حقیقتاً منتظر به حساب بیاییم که زمینه را آماده کنیم		
۶۷. منتظر حقیقی، باید خود را آماده‌ی پذیرش حقیقت کند		
۶۸. منتظر واقعی باید خود را به توحید، اخلاص و عبودیت خدا نزدیک کند	۳۱. وظیفه امروز ما حرکت در مسیر آماده شدن برای ظهور	۲۴. خرسند شدن امام زمان <small>علیه السلام</small> از نشانه‌های مسلمانی و عزم راسخ ایمانی که از ما سر می‌زند
۶۹. ما نباید فکر کنیم که چون امام زمان <small>علیه السلام</small> خواهد آمد و دنیا را پر از عدل و داد خواهد کرد، امروز وظیفه‌ای نداریم		
۷۰. امام زمان <small>علیه السلام</small> ناظر است و می‌بیند		
۷۱. جوانان، خودشان را برای این حرکت عظیم آماده کنند		
۷۲. ما مأمور به انتظاریم	۳۲. امام زمان <small>علیه السلام</small> حضور شما زن و مرد را در میدان‌های گوناگون و حرکت دولت مردان ما را در میدان‌های مختلف می‌بیند	۲۵. هدف از فرج امام زمان <small>علیه السلام</small> یعنی نجات جامعه بشری از فرومایگی
۷۳. انتظار، تکلیف بردوش انسان می‌گذارد		
۷۴. انتظار فرج یعنی انتظار گشایش در گرفتاری عمومی بشریت		
۷۵. انتظار فرج، عبارة آخرای انتظار ظهور	۳۳. انتظار یعنی منتظر بودن برای گشایش در فروبستگی کار بشر و گرفتاری عمومی انسانیت	
۷۶. انتظار فرج یعنی مؤمن به اسلام، مؤمن به مذهب اهل بیت <small>علیهم السلام</small> وضعیتی را که در دنیای واقعی وجود دارد، عقده و گره در زندگی بشر می‌شناسد		

کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز
		۷۷. مسئله، مسئله گره در کار شخص من و شخص شما نیست
	۳۴. ظهور امام زمان <small>عجل الله فرجه</small> برای همه بشریت	۷۸. انتظار فرج یعنی قبول نکردن و رد کردن وضعیت حاصل از جهالت انسان‌ها و اغراض بشر بر زندگی انسانیت
		۷۹. خود این انتظار، دریچه فرج است
		۸۰. آغاز شدن زندگی اصلی بشر از دوران ظهور
۲۶. هدف از ظهور نجات همه بشریت است، نه آحادی از بشریت	۳۵. دنیای دوران امام زمان <small>عجل الله</small> ، دنیای سرشار از عدالت و پاکی و راستی و معرفت و محبت	۸۱. بشریت دارد همین طور این راه را طی می‌کند تا به اتوبان برسد؛ این اتوبان، دوران مهدویت است، دوران ظهور حضرت مهدی <small>عجل الله</small> است
۲۷. دوران ظهور یعنی آغاز شدن حیات مطلوب بشر، یعنی قرار گرفتن در مسیر صراط مستقیم، یعنی رسیدن به مقصد آفرینش	۳۶. زندگی بشر، از دوران امام زمان <small>عجل الله</small> به بعد است	۸۲. زندگی حقیقی انسان در این عالم، مربوط به دوران بعد از ظهور امام زمان <small>عجل الله</small> است که خدا می‌داند بشر در آن جا به چه عظمت‌هایی نائل خواهد شد
		۸۳. وجود مقدس امام زمان <small>عجل الله</small> ، مصداق وعده الهی
۲۸. ظهور یعنی وعده تضمین شده پروردگار	۳۷. ظهور یعنی وعده تخلف ناپذیر الهی	۸۴. مهدی موعود <small>عجل الله</small> ، حجت خدا در بین مردم زنده است
		۸۵. این بازمانده خاندان وحی و رسالت، علم سرافراز خدا در زمین است

یافته‌های پژوهش

در مجموع پس از فحص و بررسی می‌توان به الگوی نظری مقام معظم رهبری (مدظله) ۱۹ درباب آماده‌سازی جامعه زمینه‌ساز ظهور در بیانات ایشان دست یافت که در مدل ذیل بدان اشاره شده است.

مدل مفهومی پژوهش: الگوی نظری مقام معظم رهبری در باب آماده‌سازی جامعه زمینه‌ساز ظهور

نتیجه گیری

در انتها در تبیین درست مسئله ظهور، در یک تعریف ساده و گویا ظهور عبارت است از امید آمدن آخرین امام از اوصیای دوازده‌گانه پیامبر خاتم صلوات الله علیه، حضرت حجة بن الحسن العسکری علیه السلام راداشتن، چشم به راهش ماندن، پیوسته به یادش بودن، برای ظهورش دعا کردن، از هیچ اقدام عملی برای تعجیل در ظهورش کوتاهی نکردن و بلکه هر لحظه منتظر ظهورش بودن، می‌باشد. هم‌چنان‌که خود آن حضرت نیز هر آن منتظر فرمان الهی برای ظهور است تا با ظهور، قیام و انقلاب جهانی‌اش، ریشه ظلم و بیدادگری و پایه‌های حکومت‌های

کفر، ظلم، بیدادگری و فساد را از بیخ و بن برکنند و حکومت واحد جهانی اسلام را بر پایه آموزه‌های اسلام ناب تشکیل دهد و عدل و داد، رفاه همگانی بشر را به آرمان دیرینه‌اش نایل گرداند. هم‌چنین ظهور به معنای حالتی نفسانی و صفتی قلبی است که در برابر یأس و ناامیدی قرار دارد، این حالت روحی امیدبخش، موجب حرکت و آمادگی روحی، جسمی منتظر می‌گردد و هر مقدار که ظهور عمیق‌تر و جدی‌تر باشد، آمادگی و مهیاشدن انسان منتظر نیز بیشتر و شدیدتر می‌گردد. و معلوم می‌شود که ظهور و عقیده به ظهور مهدی علیه السلام فکر و اندیشه را چگونه آینده‌گرا می‌سازد و مسلمان را برای مقاومت، استقامت، پایداری، مبارزه با باطل، جهل و فساد آماده می‌نماید. از همین روی در بیانات رهبری می‌توان علاوه بر موارد فوق به صورت مختصر به این موارد نیز که جزو ویژگی‌های جامع‌ه زمینه‌ساز ظهور می‌باشند، اشاره نمود:

۱. داشتن روحیه انتظار، در حال حاضر خیلی مهم است؛
۲. ظهور آینده قطعی بشریت و وعده تضمین شده خداوند است؛
۳. نیروهای مؤمن و مخلص در زمینه ظهور باید هدف‌گذاری، کار و تلاش کنند؛
۴. لزوم عمل کردن فرد فرد انسان‌ها به ویژه جوانان به وظایف در محیط‌های جامع‌ه، کشور و جهان؛

۵. مبارزه با بی‌عدالتی و مبارزه با ظلم در دنیا از مؤلفه‌های اصلی جامع‌ه زمینه‌ساز ظهور؛
۶. امام زمان علیه السلام با کمک همه انسان‌ها به نتیجه نهایی خواهد رسید؛
۷. جامع‌ه ظهور به بالاترین میزان و ظرفیت عقلی خود خواهد رسید؛
۸. انسان‌ها در راه رسیدن به جامع‌ه زمینه‌ساز ظهور بسیار آزمایش می‌شوند؛
۹. هدف از ظهور نجات همه بشریت است، نه فقط افراد محدودی؛
۱۰. دوران ظهور یعنی آغاز شدن حیات مطلوب بشر، و رسیدن به مقصد آفرینش.

و در آخر نکته بسیار حائز اهمیت این می‌باشد که رهبر انقلاب به عنوان راهبر و ولی امر جامع‌ه اسلامی در حال حاضر بیشتر از این‌که به بیان و توضیح جامع‌ه ظهور بپردازند، به تبیین دستیابی روش‌های رسیدن به جامع‌ه زمینه‌ساز ظهور اشاره کرده‌اند و این بدان معنا می‌باشد که زمینه‌سازی برای ظهور مهم‌تر بوده و وظیفه ما در قبال آن حساس‌تر می‌باشد. از طرف دیگر نشان‌دهنده این موضوع می‌باشد که جامع‌ه زمینه‌ساز ظهور دفعی و اتفاقی رخ نمی‌دهد، بلکه این اعمال و رفتار ما است که جامع‌ه زمینه‌ساز ظهور را ترسیم می‌کند، اگر ما تک‌تک به وظایف مان درست عمل کنیم به این جامع‌ه نزدیک‌تر شده و اگر خدای ناکرده در این باره

نادرست عمل کنیم از تحقق و دستیابی به آن جامعه دورتر خواهیم شد. این مطلب، نشان دهنده زاویه نگاه فعال و پویای ایشان به پدیده ظهور می باشد درمقابل نگاه منفعلانه برخی افراد که خود را در برابر ظهور ساکن و به دور از وظیفه می دانند. این نوع نگاه رهبری به ظهور برگرفته از تفکر ناب اسلامی می باشد که فرج امام زمان علیه السلام را فرج فرد انسان ها و جامعه می دانند که در نهایت منجر به ظهور بقیة الله الاعظم خواهد شد.

منابع

قرآن کریم

۱. استراوس، آنسلم و کوربین، اصول و روش تحقیق کیفی، نظریه‌های مبنا، رویه‌ها، شیوه‌ها، ترجمه بیوک میرزایی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۸۷.
۲. ابراهیم زاده آملی، عبدالله، «فلسفه انتظار»، مجله پیام، شماره ۹۵، ۱۳۸۸.
۳. بهادری، علی، «پژوهش کیفی داده بنیاد، کدگذاری و اهمیت، مراحل و شیوه اجرای آن در کارورزی دانشگاه فرهنگیان»، دوفصلنامه راهبردهای نوین تربیت معلمان، سال چهارم، شماره ۵، بهار و تابستان ۱۳۹۷.
۴. منصوریان، یزدان، «گراندد تئوری چیست و چه کاربردی دارد»، ویژه‌نامه همایش علم اطلاعات و جامعه اطلاعاتی، اصفهان: دانشگاه اصفهان، ۱۳۸۶.
۵. مولوی نیا، محمدجواد، شناخت امام عصر علیه السلام، بی‌جا: بی‌نا، بی‌تا.
۶. مهرابی، امیر؛ خنیفر، حسین، امیری، علینقی؛ زارعی متین، حسن؛ جندقی، غلامرضا، «معرفی روش‌شناسی نظریه داده بنیاد برای تحقیقات اسلامی (ارائه یک نمونه)»، مدیریت فرهنگ سازمانی، س ۹، ش ۲۳، ۱۳۹۰.
۷. سایت Khamenei.ir
۸. نرم افزار حدیث ولایت